

Tuetun päätöksentekojärjestelmän keskeiset perusteet

Position Paper

Inclusion European näkemyksen esittelevä asiakirja

-Hyväksytty yleiskokouksessa 2008 -

Yhdistyneiden kansakuntien Vammaisten ihmisten oikeuksia koskeva yleissopimus edellyttää 12 artiklansa mukaisesti, että kaikki vammaiset henkilö tulee tunnustaa yhdenvertaiseksi lain edessä. Tässä käsillä olevassa asiakirjassa esitetään, mitkä keskeiset perusteet ovat välttämättömiä 12 artiklassa esitetyn periaatteen täytäntöön panemiseksi Euroopan maiden lakijärjestelmissä. Asiakirjassa lähdetään liikkeelle oikeustoimikelpoisuutta koskevista huomioista. Siitä edetään esittelemään kahdeksan perustetta, jotka tulisi ottaa huomioon 12 artiklan täytäntöön panossa. Tällä tavoin YK:n julistamasta sopimuksesta saadaan työkalu, joka edistää kehitysvammaisten ihmisten oikeuksia.

Yhdistyneet kansakunnat hyväksyi joulukuussa 2006 Vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Yksi yleissopimuksen keskeisistä viesteistä on se, että vammaisia ihmisiä ei tule kohdella objekteina vaan tasa-arvoista kunnioitusta ja kohtelua edellyttävinä inhimillisinä subjekteina. Yleissopimus on kansainvälisesti hyväksytty sitova laillinen dokumentti. Se ohjaa kansainvälisen yhteisön toimintaa. Yleissopimus on työkalu, jonka avulla kotimaan ja kodin oloja voidaan muuttaa.

Yleissopimus on aloittanut paradigman muutoksen kansainvälisissä ja kansallisissa laeissa esittelemällä tuetun päätöksenteon käsitteen. Tuettu päätöksenteko tarkoittaa, ettei toisen henkilön oikeuksia voi siirtää toiselle: vammaiset henkilöt nauttivat kaikista oikeuksistaan täydellisesti. Tuetun päätöksenteon on tarkoitus korvata edunvalvontajärjestelmät. Nykyinen edunvalvontajärjestelmän lainsäädäntö lamauttaa vammaisen ihmisen oikeustoimikelpoisuuden joko osittain tai kokonaan. Sitä vastoin YK:n Vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artikla selkeästi julistaa, että vammaisten ihmisten tulee saada täysimääräisesti nauttia "oikeustoimikelpoisuudesta yhdenvertaisesti muiden kanssa."

Oikeustoimikelpoisuus tulee ymmärtää kykynä omata oikeuksia ja tehdä tekoja. Yleissopimus määrää myös, että oikeuksiensa täytäntöönpanossa vammaisten ihmisten tulee saada kaikki tarvitsemansa tuki. Perinteiset edunvalvojuutta määrittelevät lait julistavat yksilön oikeustoimikelvottomaksi kaikilla tai joillakin osa-alueilla. Näiden lakien mukaisesti myös asetetaan henkilöille lailliset edunvalvojat, jotka tekevät päätöksiä yksilön puolesta. Toteutettaessa perinteisiä edunvalvontalakeja vammaisilta ihmisiltä riistetään heidän oikeutensa joko osittain tai kokonaan. Edunvalvontajärjestelmä on monissa tapauksissa johtanut vammaisen henkilön depersonalisaatioon, jossa yksilöä ei enää pidetä yhteisön täytenä ja yhdenvertaisena jäsenenä. Tämän vuoksi yleissopimus esittelee perustavaa laatua

YK:n yleissopimus, Artikla 12 Yhdenvertaisuus lain edessä

1. Sopimuksen allekirjoittajat vahvistavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus kaikkialla tulla tunnustetuiksi henkilöinä lain edessä.
2. Sopimuksen allekirjoittajat tunnustavat, että vammaiset henkilöt nauttivat muiden ihmisten kanssa samanlaisesta oikeudellisesta asemasta kaikilla elämän osa-alueilla.

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or
29 Chaussée d'Ixelles #393/32
B-1050 Bruxelles
Tel.: +32-2-502.28.15
Fax.: +32-2-502.80.10
secretariat@inclusion-europe.org
www.inclusion-europe.org

Supported by the
European Commission

olevan ajattelun muutoksen vammaisen henkilön puolesta päättämisestä vammaisen henkilön tuettuun päätöksentekoon.

Tämän asiakirjan tarkoituksena on yksilöiden välttämättömiä ehtoja, jotta tämä paradigman muutos saataisiin toteutumaan myös kansainvälisissä laeissa. Riippuen oikeusjärjestelmien rakenteista ja perinteistä, konkreettinen siirtyminen tulee olemaan erilaista niissä eri maissa, jotka ovat allekirjoittaneet ja tuleva allekirjoittamaan YK:n vammaisten ihmisten oikeuksien yleissopimuksen. Käsillä oleva asiakirja tuo esiin keskeisiä perusteita, joita ilman kansallisissa oikeusjärjestelmissä voi esiintyvää vaikeuksia toteuttaa yleissopimuksen artiklaa 12. Jotta tuettu päätöksenteko toteutuisi käytännössä, yleissopimuksen allekirjoittajavaltioissa tulee pohtia muutoksia holhoojuutta määritteleviin lakeihin. Välttämättömän lainsäädännön uudistamisen lisäksi on tärkeää toteuttaa monia rakenteita ja järjestelyitä, jotka eivät ole lainsäädännöllisiä.

Monet oikeustoimikelpoisuuteen liittyvät aiheet ovat kytkeytyneet yhteiskuntiemme perusrakenteisiin. Siksi on tärkeää pohtia myös joitakin perustavanlaatuisia filosofisia kysymyksiä. Ne auttavat kehittämään käsillä olevaan aiheeseen sopivan lähestymistavan.

Taustaa

Eurooppalainen filosofia ja oikeudenkäytön perinteet perustuvat käsitykseen riippumattomista ja kykenevistä yksilöistä, jotka ovat toistensa ja yhteiskunnan kanssa tekemisissä ajaakseen omia etujaan. Laillisin termein ajateltuna tämä kanssakäyminen ymmärretään usein sopimusten systeemiksi, joka - vaikkakin kirjoittamattomana - hallitsee yhteiskuntaan kuuluvien kansalaisten suhteita. Lisäksi kaikkien sellaisten asioiden puuttumisten, jotka vaikuttavat yksilön perusoikeuksiin, erityisesti henkilökohtaiseen vapauteen ja henkilön fyysiseen koskemattomuuteen, vaativat yleensä kyseessä olevan henkilön julkituotua hyväksyntää.

Tämä käsitys muodostuu haasteelliseksi tilanteissa, joissa yksilöt eivät ole riippumattomia, heitä ei nähdä kykenevinä itsenäiseen päätöksentekoon tai he eivät toimi oman etunsa mukaisesti. Tämän vuoksi oikeustoimikelpoisuudesta keskusteltaessa on tärkeää ymmärtää yhteiskunnan jäsenten riippuvaisuus toisistaan.

- Oletettavasti missään yhteisössä ei ole olemassa yksilöä, joka olisi todella riippumaton toisten vaikutuksesta. Sosiaaliset rakenteet ja hierarkiat, positiivisen huomion tarve, taloudelliset välttämättömyydet jne. luovat huomattavia riippuvuussuhteita niin vammattomien kuin

1 Tämä käsitys ei välttämättä ole pätevä suurimmalle osalle ihmiskuntaa, joille perhe ja muut sosiaaliset ryhmät edustavat tärkeitä vaikuttavia tekijöitä yksilön ja yhteisön välisessä vuorovaikutuksessa. Sen johdosta tässä paperissa esitetyt pohdinnat eivät ole ilman soveltamista siirtokelpoisia muihin kulttuureihin.

vammaistenkin kansalaisten välille.

- Monet kansalaiset tuntevat tarvetta saada tukea muilta ihmisiltä monimutkaisia asioita koskeviin päätöksiinsä, jos he tuntevat olevansa yksinään kykenemättömiä päättämään. Esimerkiksi taloudelliset konsultit, lääkärit, arkkitehdit ja monet muut ammattilaiset, jotka tarjoavat asiantuntijuutta kaikille kansalaisille.
- Monet henkilön tekemät päätökset eivät ole henkilön itsensä parhaiden etujen mukaisia. Monesti päätöksiin vaikuttaa seikkoja, jotka eivät ole loogisesti perusteltuja: kaupalliset mainokset, sosiaalisen statuksen toiveet, mieltymys kimalteleviin nopeisiin autoihin jne.

Niinpä kun puhutaan tuetusta päätöksenteosta, on ymmärrettävä, että sitä määrittelevät tekijät ovat aina havaittu riippumattomuuden taso, päätöksenteon kapasiteetti ja se, kuinka paljon yksilö tekee päätöksiä vastoin omia etujaan. Tässä kontekstissa arvioinnin vaikeutta lisää vielä se, että useimmiten muut ihmiset arvioivat omista lähtökohdistaan toistensa kykyä itsenäiseen päätöksentekoon.

Kysymys oikeustoimikelpoisuudesta

Tarve erillisiin sääntöihin ja lakeihin, jotka koskevat henkilöitä, joiden ei uskota olevan kykeneviä itsenäiseen päätöksentekoon, kumpuaa tarpeesta saada heidät osallisiksi laillisesta päätöksenteosta ja laillisesta suojelusta. Tämä koskee sekä yksilöä että yksilön kollegoja yhteisössä.

- Tuettua päätöksentekoa tarvitsevien henkilöiden kanssa tekemisissä olevilla henkilöillä on kiinnostusta varmistaa, että heidän sopimuksensa ovat laillisesti päteviä. Esimerkiksi lääketieteellisen toiminnan tai pankkitoiminnan alueilla lääkärin ja pankkien on oltava suojattuja sitä vastaan, että heitä syytettäisiin itsenäiseen päätöksentekoon kykenemättömän henkilön riistämisestä.
- Henkilöillä, joilla on vähentynyt itsenäisen päättämisen kyky, ilmenee kiinnostusta osallistua itsenäisesti yhteiskunnan elämään. Samaan aikaan heitä on suojeltava riistolta ja hyväksikäytöltä sekä mahdollisilta negatiivisilta seuraamuksilta, joita heidän päätöksensä saattavat aiheuttaa. He itse eivät aina välttämättä täysin ymmärrä, päätöksiensä seuraamuksia.

2 Tässä yhteydessä on mielenkiintoista pohtia yksilöihin kohdistuvia toimia kahdessa erilaisessa, mutta toisiinsa liittyvässä tilanteissa. Monissa lakijärjestelmissä arvioidaan pätemättömiksi sellaiset sopimukset, jotka ovat tehneet huumeiden tai alkoholin vaikutuksenalaiset henkilöt tai henkilöt, joilla on päätöksentekokykyihinsä vaikuttava väliaikainen vamma esimerkiksi vakavan shokin tai muun trauman johdosta. Toisekseen hallitukset ovat laatineet laajoja kuluttajien suoja-toimia, jotka varmistavat käyttäjille myyntiartikkeleiden ja palveluiden erityiset turvallisuusstandardit samoin kuin vaatimukset asianmukaisesta tiedonjakamisesta

3 On tärkeää tiedostaa, että YK:n sopimusta noudattavat lainmuutokset oikeustoimikelpoisuuden alueella vaikuttava luultavasti kaikkiin näihin ihmisryhmiin. Lainsäädännöllinen muutos ei ole rajoitettu koskemaan ainoastaan vammaisia ihmisiä.

Kehitysvammaiset ihmiset ja päätöksenteko

Kehitysvammaiset ihmiset eivät ole ainoa ihmisryhmä, jolla on vaikeuksia toteuttaa heidän oikeustoimikelpoisuuttaan. Muita tällaisia ryhmiä ovat ikäänymiseen liittyvien sairauksista kärsivät, mielenterveyskuntoutujat ja ihmiset, jotka ovat lääkityksen alaisia. Kaikilla näillä ryhmillä on muutamia yhteisiä ongelmia oikeustoimikelpoisuusiensa toteuttamisessa. Kaikilla niillä on myös omia erityisiä tilanteita, jotka tulee ottaa huomioon.

Tässä kontekstissa kehitysvammaisten henkilöiden erityistilanne on se, että monissa tapauksissa heillä on ollut älyllinen vamma syntymästään saakka, eikä heillä tai heidän tukihenkilöillään ole siten kokemusta kehitysvammaisen henkilön kyvyistä tehdä päätöksiä ilman päätöksentekokykyä rajoittavia tekijöitä. Toinen erityisesti kehitysvammaisiin henkilöihin liittyvä erityispiirre on heidän laillisen mitätöintinsä historia. Tämä johtuu perustavanlaatuisen yksilön oikeuksien Tässä yhteydessä on mielenkiintoista pohtia yksilöihin kohdistuvia toimia kahdessa erilaisessa, mutta toisiinsa liittyvässä tilanteissa. Monissa lakijärjestelmissä arvioidaan pätemättömiksi sellaiset sopimukset, jotka ovat tehneet huumeiden tai alkoholin vaikutuksenalaiset henkilöt tai henkilöt, joilla on päätöksentekokykyihinsä vaikuttava väliaikainen vamma esimerkiksi vakavan shokin tai muun trauman johdosta. Toisekseen hallitukset ovat laatineet laajoja kuluttajien suojoitoimia, jotka varmistavat käyttäjille myyntiartikkeleiden ja palveluiden erityiset turvallisuusstandardit samoin kuin vaatimukset asianmukaisesta tiedonjakamisesta.

YK:n yleissopimus, Artikla 12 Yhdenvertaisuus lain edessä

3. Sopimuksen allekirjoittajat huolehtivat tarpeellisista tukitoimista, jotta vammaiset henkilöt saavat kaiken tarvitsemansa tuen hyödyntääkseen oikeudellista asemaansa.
4. Sopimuksen allekirjoittajat varmistavat, että oikeustoimikelpoisuuden toimeenpanoa tukevat tukitoimet varmistavat soveltuvat ja tehokkaat suojoat hyväksikäyttöä vastaan. Näiden tukitoimien tulee olla kansainvälisen ihmisoikeuslakien mukaisia. Tällaiset suojoitoimet varmistavat, että oikeustoimikelpoisuuden toimeenpaneminen kunnioittaa henkilön oikeuksia, tahtoa ja toiveita. Oikeustoimikelpoisuuden toimeenpanemisen tulee myös olla vapaa eturistiriidoista ja liiallisesta mielipidevaikutuksesta. Sen tulee olla myös tasasuhtaista ja sovitettua henkilön elämäntilanteisiin. Toimeenpanemisen tulee myös tapahtua lyhimmissä mahdollisissa ajassa ja olla pätevän, riippumattoman ja puolueettoman auktoriteetin tai lainkäytön asiantuntijan säännöllisen seurannan kohteena. Suojoitoimien tulee olla suhteessa siihen, missä määrin toimeenpanot vaikuttavat henkilön oikeuksiin ja etuihin.

On tärkeää tiedostaa, että YK:n sopimusta noudattavat lainmuutokset oikeustoimikelpoisuuden alueella vaikuttava luultavasti kaikkiin näihin ihmisryhmiin. Lainsäädännöllinen muutos ei ole rajoitettu koskemaan ainoastaan vammaisia ihmisiä.

Tuetun päätöksentekojärjestelmän keskeiset perusteet

Tuettu päätöksenteko on sisällytettyä YK sopimukseen. Tuettu päätöksenteko lähtee liikkeelle kaikkien kansalaisten täydestä ja yhdenvertaisesta oikeustoimikelpoisuudesta; jopa niiden henkilöiden, joilla on vakavia ja syviä vammoja. Siten YK:n sopimus määrää oikeuden vastaanottaa päätöksen tekemiseen soveltuvaa tukea, ja nauttia tuetulle päätöksenteolle välttämättömistä turvatoimista.

1. Oman edunvalvonnan edistäminen ja tukeminen

Kyky tehdä omia päätöksiä vaatii harjoittelua, tukea ja roolipeliharjoituksia. Päätöksien tekeminen vaatii myös sitä, että perheen jäsenet, huoltajat, ammattihenkilöstö ja muut tunnistavat kehitysvammaisten henkilöiden kyvyt tehdä omia päätöksiään. Näiden näkemysten valtavirtaistaminen on omasta puolestaan puhuvien kehitysvammaisten henkilöiden oman edun valvonta -liikkeen keskeisiä päämääriä. Tämä liike voi tarjota korvaamatonta tukea muille kehitysvammaisille henkilöille heidän pyrkimyksissään tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- varmistamaan, että koulujen opetusohjelmiin sisällytetään oman edunvalvonnan taitoja
- luomaan toimintamahdollisuuksia oman edunvalvonnan ryhmille ja itsemääräämisoikeuden tukemiselle
- tukemaan ja edistämään oman edunvalvonnan järjestöjä

1. Valtavirtaan kuuluvien mekanismien käyttäminen henkilön parhaan edun suojaamiseksi

Kuten aiemmin on jo tullut esiin, tuetun päätöksenteon järjestelmät eivät ole ainoat toimet, joilla voidaan suojata henkilön etuja. Kuluttajansuoja, kuluttajatiedotus, vuokralaisia suojaavat lait, lääkepotilaiden oikeudet, matkustajan oikeudet, työntekijöitä suojaavat lait, jne. ovat vain muutama esimerkki hallituksen säätämistä kansalaisia suojaavista laeista ja säädöksistä.

Kehitysvammaiset ihmiset ovat haavoittuvampia ja alttiimpia väärinkäytöksille, ja siksi jo valtavirtaiset suojelumekanismit tulisi tehdä saavutettavammiksi ja inklusiivisemmiksi. On suositeltavampaa käyttää näitä valtavirtamekanismeja erityisten vammaisten henkilöiden etujen turvaamiseksi kehitettyjen suojausmekanismien sijasta.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- varmistamaan, että kaikki kansalaisten suojaamiseksi rakennetut jo olemassa olevat rakenteet ja lainkäytön mekanismit elämän eri osa-alueilla ovat saavutettavia kehitysvammaisille henkilöille, soveltuvat vammaisten henkilöiden tarpeisiin ja ovat kykeneviä ottamaan vammaisten henkilöiden edut huomioon;
- levittämään tietoa tällaisten järjestelmien olemassaolosta ja niiden toiminnasta selkokielellä kaikille kehitysvammaisille ihmisille ja heidän tukihenkilöilleen.

3. Perinteisen edunvalvojajärjestelmän korvaaminen tuetun päätöksenteon järjestelmällä

YK:n sopimuksen 12 artikla vahvistaa täyden oikeustoimikelpoisuuden. Sen vuoksi sopimuksen allekirjoittaneiden maiden hallitukset ovat velvollisia sekä lain mukaan että käytännössä kehittämään kattavan tuetun päätöksentekojärjestelmän ja siihen vaadittavat suojausmekanismit kaikille kehitysvammaisille henkilöille.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- uudelleenarvioimaan kansalliset lait 12 Artiklan valossa, ja varmistamaan, että kaikkien henkilöiden oikeus itsemääräämiseen sekä yhdenmukaiseen kohteluun lain edessä ilman vammoihin perustuvaa erottelua on sisällytetty lakeihin;
- lakkauttaa välittömästi kaikki lait ja käytänteet, jotka (joskus automaattisesti) johtavat laillisten oikeuksien mitätöintiin kehitysvammaisen henkilön saavutettua laillisen aikuisuuden;
- kehittää ja vakiinnuttaa tuettu päätöksentekojärjestelmä alla kuvailtujen keskeisten elementtien mukaisesti;
- tehdä suunnitelma siitä, miten vähitellen otetaan käyttöön uusi tuetun päätöksenteon järjestelmä: uusien oikeuden päätöksien tulee panna täytäntöön tuettu päätöksentekojärjestelmä; perinteinen edunvalvojajärjestelmää tulee kaikilta osiltaan uudelleen arvioida uusien täytäntöön pantujen lakien perusteella, ja edunvalvontajärjestelmä tulee vähitellen korvata kokonaan tuetun päätöksenteon järjestelmällä.

Tällainen muutos vaatii aikaa. Uudet järjestelmät tulisivat toimintakelvottomaksi, mikäli kaikki jo olemassa olevat perinteiset edunvalvojajärjestelmät julistettaisiin yhtäkkisesti laittomiksi. Tulee ottaa huomioon ehdot, jotka vaikuttavat tuetun päätöksenteon vaikuttavuuteen kunkin yksilön elämässä. Tämän vuoksi edunvalvojajärjestelmän ja

tuetun päätöksenteon järjestelmän tulisi toimia rinnakkain niin kauan, kuin uuden järjestelmän käyttöönottoon vaadittu aika on kulunut umpeen.

4. Tuettu päätöksenteko

Lakiin perustuvaa rekisteröityä tuettua päätöksentekoa tulee soveltaa vain silloin, kun se on laillisesti tarpeellista – arkipäivän elämä ei vaadi niin mittavia toimia. Erityisesti monet tukihenkilöinä toimivat vapaaehtoiset auttavat monesti yksilöitä monissa arkisissa käytännön asioissa – kaupassa käynnistä asunnon remontointiin jne. Niinpä rekisteröityjen tukihenkilöiden tulisi keskittyä suuriin päätöksiin, jotka vaikuttavat kehitysvammaisen aikuisen elämään ja jotka ovat lainkäytön ja oikeuksien kannalta merkittäviä: missä ja kenen kanssa he haluavat elää, työtä tai päivätoimintaa koskevat kysymykset, lääkitykseen liittyvät päätökset, vapaa-ajan toimintojen mahdollisuuksien selvittäminen ja niiden vakiinnuttaminen, ja tarpeenmukaisten soveltuvien tukitoimien valinta. Rekisteröityjen tukihenkilöiden tulee löytää hienovarainen tasapaino, että heidän tukensa olisi yksilölle voimaannuttavaa eikä korvaa vaan pikemminkin vahvistaa jo olemassa olevia tukiverkostoja. Tukihenkilön toimintaa tulee säännöllisesti arvioida.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- kehittämään lainsäädännön, joka tarjoaa tuetulle päätöksenteolle oleelliset ja tärkeät laillista kelpoisuutta koskevat päätökset sen mukaan, mitkä ovat henkilön tarpeet ja kyvyt;
- varmistamaan, että tukihenkilöiden koulutus ja tukitoimet ovat saatavilla. Tähän sisältyvät koulutukset, joissa tukihenkilöt perehtyvät tuetun päätöksenteon täytäntöönpanoa koskeviin periaatteisiin ja sääntöihin.
- varmistamaan, että kehitysvammaisille ihmisille on saatavilla koulutusta;
- rohkaista ja tukea kunkin yksilön epämuodollisten tukiverkostojen luomista.

5. Tukihenkilöiden valinta ja rekisteröinti

Jokaisen tuetun päätöksentekojärjestelmän tulee vastata vammaisen henkilön tarpeita. Tukihenkilöiden tulee olla tuettavan henkilön itsensä valitsemia. Voi olla hyväksi, jos he ovat tunteneet toisensa henkilökohtaisesti jo pitkän aikaa. Tulisi olla mahdollista, että yhdellä henkilöllä voi olla monta tukihenkilöä. Tämä voi olla erityisen tärkeää ihmisille, joilla on vakavia ja syviä kehitysvammoja, sillä joukko tällaisen kehitysvammaisen erilaisia kyvykkäisyyksiä tuntevia tukihenkilöitä voi paremmin auttaa vastaamaan henkilön tarpeisiin.

On myös tärkeää myöntää näille tukihenkilöille laillinen asema, joka mahdollistaa heidän toimintansa tietyn henkilön virallisesti auktorisoituina tukihenkilöinä ja laillistaa heidän valtuutensa.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- vakiinnuttamaan soveltuvien tukihenkilöiden valintaprosessit ja –kriteerit;
- rakentamaan tällaisten tukihenkilöiden rekisteröintijärjestelmän, joka antaa tukihenkilöille mahdollisuuden tulla vammaisen henkilön virallisesti tunnustetuksi tukihenkilöksi;
- varmistamaan kaikille rekisteröidyille tukihenkilöille pakolliset ja säännölliset koulutukset, joissa jaetaan tietoa kaikista pätevän tuen antamiseksi välttämättömistä asioista sekä tuettua päätöksentekoa ohjaavista säännöistä;
- tiedottamaan kansalaisia (erityisesti tiettyjä kohderyhmiä, kuten pankkitoimihenkilöitä, lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä, jne.) tuetusta päätöksentekojärjestelmästä, ja määrittellä, mitä siitä tulisi tietää.

6. Kommunikatiivisten esteiden ylittäminen

Erityisesti syvästi ja vakavasti kehitysvammaisten on vaikea kommunikoida toiveitaan ja halujaan toisille ihmisille. Jotkut ihmiset esimerkiksi kommunikoivat hyvinvoinnistaan hengityksensä rytmillä. Toiset voivat tarvita apuvälineitä tai heidän kommunikaatiokumppaninsa voi joutua käyttämään erityisiä tekniikoita ymmärtääkseen heidän tarpeitaan.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- tunnustamaan, että kaikki kommunikaatiomuodot ovat päteviä ja ihmisten kommunikaatiotapojen ei tulisi olla perusteena epäillä heidän kykyjään tehdä päätöksiä;
- varmistamaan, että kaikki päätösten tekemisessä tukevat henkilöt saavat säännöllistä koulutusta vaihtoehtoisista ja täydentävistä kommunikaatiomenetelmistä, kommunikaatioteknologian käytöstä ja muista kommunikaatiotekniikoista; tuomaan esille esimerkkejä hyvistä käytännöistä siinä, miten kommunikatiivisia esteitä on ylitetty.

7. Tukihenkilön ja tuettavan välisten konfliktien estäminen ja ratkaiseminen

Tulee olemaan sellaisia tapauksia, joissa kehitysvammaiset ihmiset tekevät päätöksiä, jotka eivät ole heidän tukihenkilöidensä mielestä henkilöiden oman edun mukaista. Tällaisia päätöksiä voivat olla esimerkiksi rahan antaminen toiselle henkilölle tai järjestöille, sellaisten tavaroiden ostaminen, johon yksilöllä ei ole varaa tai työsopimuksen purkaminen. Samalla kun tuetaan kehitysvammaisten ihmisten oikeutta tehdä omia päätöksiään ja mahdollisuutta tehdä virheitä, tulee heitä myös suojella tehokkaasti hyväksikäytöltä ja henkilökohtaiselta haitalta.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- velvoittamaan tukihenkilöt osoittamaan, että he ovat

tiedottaneet tukemaansa yksilöä kaikin mahdollisin keinoin kaikkien tärkeiden päätösten seurauksilta;

- luomaan vääriä käytökset estävät mekanismit, jotka mahdollistavat sopimuksien mitätöinnin sellaisissa tapauksissa, että henkilö on tullut hyväksikäytetyksi;
- luomaan sekä tuettavalle että tukihenkilölle helposti saavutettavia hallintajärjestelmiä mahdollisten konfliktitilanteiden varalle. Nämä järjestelmät voivat toimia myös tukihenkilöiden valvonnan välineenä.
- keskustelemaan tukihenkilön vastuuseen ja vakuutuksiin liittyvistä kysymyksistä.

8. Suojatoimien täytäntöönpano

On olemassa hyvä syy siihen, että YK:n sopimuksessa on käsitelty aika tarkkaan suojatoimia, joilla liittyvät tuettuun päätöksentekoon Tärkeä periaate on, että: ”suojatoimien on oltava suhteessa siihen, miten tällaiset toimet vaikuttavat henkilön oikeuksiin ja etuihin.” Tämä tarkoittaa sitä, että suojatoimien on oltava laajempia silloin, kun henkilöllä on laajempia ja/tai syvempiä vammoja, suuri tuen tarve tai kun jokin päätös vaikuttaa hyvin oleellisella tavalla henkilön elämään.

Inclusion Europe pyytääkin nyt kaikkia YK:n sopimuksen allekirjoittaneita jäseniä

- varmistamaan, että YK:n sopimuksessa määrätyt suojatoimet otetaan asianmukaisesti ja viivyttämättä käyttöön tuettua päätöksentekoa koskevassa lainsäädännössä;
- varmistamaan, että suojatoimet sisällytetään edunvalvojajärjestelmiin, niin kauan kuin edunvalvojajärjestelmät ovat käytössä; kunnes tuettu päätöksenteko tulee jokaisen kehitysvammaisen henkilön saataville.

This publication is supported by the Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities of the European Commission.

Part of its funding is provided under the European Community Programme for Employment and Social Solidarity, PROGRESS (2007-2013). This programme was established to financially support the implementation of the objectives of the European Union in the employment and social affairs area, as set out in the Social Agenda, and thereby contribute to the achievement of the Lisbon Strategy goals in these fields.

The seven-year programme targets all stakeholders who can help shape the development of appropriate and effective employment and social legislation and policies across the EU-27, EFTA-EEA and EU candidate and pre-candidate countries.

PROGRESS mission is to strengthen the EU contribution in support of Member States' commitments and efforts to create more and better jobs and to build a more cohesive society. To that effect, PROGRESS will be instrumental in:

- providing analysis and policy advice on PROGRESS policy areas;
- monitoring and reporting on the implementation of EU legislation and policies in PROGRESS policy areas;
- promoting policy transfer, learning and support among Member States on EU objectives and priorities; and
- relaying the views of the stakeholders and the society at large.

For more information see:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=en>